

Derleme / Review

Yeni Kamu Yönetişimi Teorisi ve Uygulamaları Arasındaki Uyumun Değerlendirilmesi: ABD Örneği*

Çağrı Çolak¹, Abdullah Uzun¹

Öz

Bu çalışma, kamu yönetimi alanında yeni bir paradigma iddiasıyla ortaya çıkan ve rekabet yerine birlikte üretim gibi iş birliğine dayalı değerleri ön plana çıkaran Yeni Kamu Yönetişimi (YKY) modelini konu edinmektedir. 21. yüzyılın karmaşık ve habis sorunları karşısında kamu yönetimlerinin daha duyarlı hâle getirilmeleri amacına odaklanılan YKY modeli, öne sürdüğü teorik ilke ve iddialar açısından önceki paradigmalardan belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Ancak paradigma değişimi iddiasının teorinin yanı sıra uygulamaya ilişkin boyutları da bulunmaktadır. Buradan hareketle, çalışmada YKY uygulamaları Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ndeki veriler üzerinden araştırılmakta, uygulamalara ilişkin veriler ile teorik fikir ve beklentiler arasındaki ilişki değerlendirilmekte ve bunun için de sistematik literatür incelemesi yönteminden yararlanılmaktadır. Ulaşılan bulgular, paradigma iddiasının uygulama boyutunun teorik boyut kadar güçlü olmadığını ve özellikle habis sorunlarla mücadele bağlamındaki bazı beklentilerin uygulamalarda yeterince yer bulmadığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu yönetimi, yeni kamu yönetişimi, birlikte üretim, habis sorunlar, ABD.

Evaluation of the Compliance between the New Public Governance Theory and Practices: The Case of the USA

Abstract

This study focuses on the New Public Governance model (NPG), which emerged with the claim of a new paradigm in the field of public administration and emphasizes cooperative values such as co-production rather than competition. Focusing on the aim of making public administrations more sensitive in the face of the complex and wicked problems of the 21st century, the NPG model differs markedly from the previous paradigms in terms of its theoretical principles and arguments. However, besides the theoretical dimension of the paradigm shift claim, it also has a practical dimension. In this study, the NPG practices are evaluated by using the case of US public administration, the relationship between the data related to the practices and the theoretical argument and expectations are evaluated and systematic literature review method is used for this. The findings show that the practical dimension of the paradigm shift claim is not as strong as the theoretical dimension and that some expectations, especially in the context of combating wicked problems are not sufficiently included in the practices.

Keywords: Public administration, new public governance, co-production, wicked problems, the USA.

* Bu çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Abdullah Uzun danışmanlığında Çağrı Çolak tarafından "Kamu Yönetiminde Üçüncü Bir Paradigma İddiası: Yeni Kamu Yönetişimi Teorisi ve Uygulamaları" başlığı ile tamamlanarak 30.10.2020 tarihinde savunulan doktora tezinden türetilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar (Corresponding Author), Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, caagricolak@trabzon.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5806-9084>

¹ Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, abdullahuzun@ktu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8657-4587>

GİRİŞ

2000’li yıllarla birlikte, kamu yönetimi alanında paradigma tartışmaları ortaya çıkmıştır. Bu tartışmaların temel varsayımı, piyasa temelli Yeni Kamu İşletmeciliği (YKİ) modelinin, sosyal ve siyasal birtakım değerleri ihmal etmek suretiyle 21. yüzyılın karmaşık ve habis sorunları karşısında yetersiz kalmasıdır. Çünkü YKİ, ekonomik kaygılarla örgütlerin içsel sorunlarına odaklanılan bir anlayış olarak toplumun yüzleştiği gerçek sorunlardan uzaklaşılmasına yol açmaktadır. Bu durum, tam da yüzyılın başında “post-YKİ” veya “YKİ ötesi” yaklaşımların ortaya çıkarılmasına zemin hazırlamıştır.¹ Yeni Kamu Yönetimi (YKY) de birlikte üretim, katılım, çoğulculuk, karşılıklı bağımlılık, yönetsel ağlar, iş birliği ve ortaklıklara yaptığı vurguyla bu yaklaşımlar arasında dikkat çekmekte ve yeni bir paradigma olma iddiası taşımaktadır.

21. yüzyılda küresel iklim değişikliği, uluslararası göç hareketliliği, yoksulluğun artması ve madde bağımlılığı gibi birçok karmaşık ve habis sorun kamu politikalarının gündemine taşınmaktadır. Bunlar, aynı zamanda domino etkisiyle birbirinden bağımsız gibi görünen ve öngörülmesi zor sorunlara neden olmaktadır. KYK, kamu yönetimlerinin bu sorunlarla mücadele konusunda daha duyarlı hâle getirilmeleri çabalarının bir ürünüdür ve bu yönüyle önceki paradigmalardan belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Söz konusu farklılık, paradigma değişimi iddiasının teorik yönünü güçlendiren bir unsurdur. Ancak bu iddianın bir de uygulama boyutu bulunmaktadır. Buradan hareketle, çalışmada paradigma iddiasının uygulama boyutuna ABD’deki veriler üzerinden odaklanılmakta ve ulaşılan bulgular, teorik iddialarla karşılaştırılmaktadır.

Sistemik literatür incelemesi yöntemiyle kurgulanan bu çalışmanın ilk bölümünde KYK’nin ortaya çıkış sürecine yer verilmektedir. İkinci bölümde KYK’nin teorik unsurları açıklanmakta ve ardından üçüncü bölümde KYK uygulamalarına yönelik beklentiler konu edilmektedir. Son bölümde ise ABD’deki KYK uygulamalarına ilişkin literatür verileri sıralanmakta ve ulaşılan bulgular, KYK’ye ilişkin teorik beklentilerle karşılaştırmalı bir şekilde yorumlanmaktadır.

1. KYK’NİN ORTAYA ÇIKIŞI

Kamu yönetiminin bağımsız bir alan olarak kabul edilmesinden bugüne gelinen süreçte iki paradigma egemen olmuştur: Geleneksel Kamu Yönetimi (GKY) ve Yeni Kamu İşletmeciliği (YKİ). Bu iki model aynı zamanda yönetimden işletmeciliğe (*from administration to management*) doğru yönelen seyrin paradigmatik bir ifadesidir. 1880’lerden 1980’lere kadar kamu yönetimi alanında egemen olan GKY²; Woodrow Wilson’ın siyaset-yönetim dikotomisine ilişkin görüşleri, Max Weber’in bürokrasi teorisi ve Frederick W. Taylor’ın öne sürdüğü bilimsel yönetim ilkeleri üzerine inşa edilmiştir. Bu çerçevede GKY’nin kilit unsurları; hukuk kurallarının baskınlığı, standart yönetsel ilkelerin varlığı, politika süreçlerinde bürokrasinin merkezî rolü, kamu kurumlarında “siyaset-yönetim” ayrımı, hizmet sunumunda iş bölümü ve uzmanlaşma, kamu kurumlarında katı bir hiyerarşik örgütlenme ve refah devleti anlayışı olarak sıralanmaktadır (Osborne, 2006). GKY, birtakım meydan okuyuşlara rağmen 20. yüzyılın son çeyreğine kadar paradigmatik egemenliğini korumuştur. Bu meydan okuyuşların en önde geleni 1960’ların sonunda Dwight Waldo, H. George Frederickson ve Frank Marini gibi isimlerin öncülüğünde ABD’li bir grup genç akademisyenin ortaya çıkardığı Yeni Kamu Yönetimi Hareketi’dir. GKY’nin etik, adalet, ahlak ve eşitlik temalarından yoksun olduğunun eleştirildiği bu hareketle, sanayi sonrası topluma atfedilen ve ezilenlerin ihtiyaçlarına duyarsız kalmayan insancıl bir kamu yönetiminin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir (Barton, 1980). GKY’ye meydan okumasına rağmen bu hareket, yeni bir paradigma olarak değerlendirilmemiş, ancak mevcut paradigmanın egemenliğini yitirmesinde önemli derecede rol oynamıştır (Osborne, 2010; Bao vd., 2013; Wiesel ve Modell, 2014).

İkinci paradigma olarak kabul edilen YKİ (*New Public Management*), kamu ile özel yönetim ayrımının ortadan kaldırılarak, piyasa ve işletme bilimine ilişkin ilke ve stratejilerin kamu yönetimi alanına uyarlanması açısından GKY’den radikal anlamda bir kopuşu simgelemektedir. Nitekim bu dönemde kamu yönetimi alanında “*administration*” yerine “*management*” vurgusu ön plana çıkmış, bürokrasi ve hiyerarşik yerine daha esnek yapı ve modeller tercih edilmiş ve kamu ile özel sektör arasındaki sınırlar

belirsizleşmiştir. Böylece kamu sektörünün bir işletme gibi yönetilmesine, rekabete ve piyasa koşullarına vurgu yapan yeni bir eğilim ortaya çıkmıştır (Box, 1999). Bu bağlamda 1980'lerle birlikte serbest piyasa, girişimcilik, özelleştirme, müşteri odaklılık ve özel sektör yönetim teknikleri gibi ilkeler kamu sektörüne entegre edilmiştir. YKİ³ ifadesi ilk kez 1991'de Christopher Hood tarafından kullanılsa da, modelin ortaya çıkışı, yenilikçi yönetsel reformların kamu sektöründe rağbet görmesine, yani 1980'lere dayanmaktadır (Christensen ve Lægred, 2002). Kamu harcamalarının artışı ve kamu hizmetlerine yönelik talebin yükselişi sonucunda birçok refah devletinin mali anlamda krize girmesi, 20. yüzyılın son çeyreğinde neoliberal varsayımların güçlenmesine yol açmış ve bu çerçevede deregülasyon ve özelleştirme politikaları ön plana çıkarılarak, piyasa temelli bir kamu yönetimi modeli inşa edilmiştir. Ancak 21. yüzyılın başlangıcı ile birlikte kamu sektörü reformu konusundaki neoliberal varsayımlar tartışmalı hâle gelmiştir. Bu dönemde bir yandan mali krizler yaşanması ve kamu hizmeti sunumunda başarısızlıkların görülmesi, diğer yandan normatif ve değer yüklü yeni kurumsal yaklaşımların ortaya çıkması, kamu yönetiminde YKİ ve onunla bağlantılı neoliberal değerlerin popülerliğinde bir aşınmaya yol açmıştır. Böylece çeyrek asırlık YKİ deneyiminden sonra kamu yönetimi alanında güncel sorun ve karmaşıklıkların üstesinden gelebilecek yeni bir vizyon ihtiyacı gündeme gelmiştir. Bu bağlamda YKY, söz konusu ihtiyaca bir yanıt olarak kamu yönetimi literatürüne girmiştir.⁴ Dolayısıyla, YKY'nin ortaya çıkış sürecindeki temel belirleyici faktör, YKİ'nin yetersizlikleri olmuştur. YKİ, kamu yönetimini daha verimli, etkili ve duyarlı hâle getirmeyi amaçlayan bir paradigma olmanın yanı sıra bir reform programıdır. Bu bağlamda kamu sektöründe piyasaya yönelme, modern yönetim yaklaşım ve tekniklerini benimseme, bürokrasiyi küçültme ve alt kademe kadroları güçlendirme girişimidir. Ancak bu girişim, kamu hizmeti geleneği ve değerleri ile ters düşen özel sektör yönetim ilkelerinin gerektiği gibi sorgulanmadan kabul edilmesi nedeniyle ciddi eleştirilerle karşılaşmaktadır. Bu eleştirilerin kaynağında genellikle eşitlik, adalet, tarafsızlık ve kamu yararı gibi ilkelerin YKİ tarafından zedelendiği düşüncesi yer almaktadır. Bu açıdan YKİ'ye yöneltilen eleştiriler altı başlıkta toplanmaktadır (Çolak, 2019a):

- Ekonomik ve işletmecî norm ve değerlerin baskınlığı,
- Vatandaşın tanımlanma biçimi,
- Çeşitli paradokslar barındırması,
- Kamu ve özel sektör arasındaki farkları göz ardı etmesi,
- Etik kaygılara yol açması,
- Farklı ülkeler için aynı reform programlarını sunması.

Ekonomik ve işletmecî norm ve değerlerin baskınlığı, kamu yönetiminde geleneksel değerlerin ikincil plana itilmesiyle sonuçlanmaktadır (Christensen ve Lægred, 2002). YKİ ile yönetimin ekonomik boyutuna aşırı vurgu yapılırken, yönetsel ve demokratik boyutlar göz ardı edilmektedir. Öte yandan vatandaşın tanımlanma biçimi de YKİ'ye yöneltilen eleştirilerden biridir. "Müşteri" olarak ifade edilen bu biçim, bireysel tercihlere ve haklara odaklanan liberal vatandaş tanımıyla uyumluluk arz etmektedir. Ancak bununla birlikte, siyasal partiler, yerel gruplar ve topluluk faaliyetlerine katılımı öngören ve ortak malları ve kolektif eylemleri vurgulayan cumhuriyetçi ya da kolektif geleneği göz ardı etmektedir. YKİ'nin adem-i merkezîyeti ön plana çıkarmak suretiyle merkezîleşmeye yol açması, diğer bir deyişle, bir merkezîleşme paradoksu içermesi de bu yaklaşıma yöneltilen eleştiriler arasında yer almaktadır (Mongkol, 2011). Kamu yöneticilerine program yönetme konusunda daha fazla yetki verilmesi, aynı zamanda siyasal müdahalenin artmasına yol açabilmektedir (Maor, 1999). Bu nedenle merkezî hükümetler, kamu yöneticilerine birtakım yetkileri devretmekle birlikte karar alma açısından belirli yönetsel davranış türlerini talep eden katı bir çerçeve de sunabilmektedir (Khademian, 1998). Böylece kamu kuruluşlarında adem-i merkezîyetçiliğin teşvik edilmesi, ironik bir şekilde, kamu yöneticileri tarafından merkezî kararlar alınmasıyla sonuçlanabilmektedir. Ayrıca YKİ'ye ilişkin paradokslar bununla da sınırlı değildir. Örneğin; Lorenz (2012), YKİ'nin kalite, hesap verebilirlik, şeffaflık ve profesyonellik gibi kavramları yeniden tanımlayarak onları karşıtlarına dönüştürdüğünü iddia etmektedir. Benzer şekilde Dunleavy vd. (2005) de planlanan özelleştirmelerin gerçekleştirilmesine rağmen maliyetlerin azaltılması ve kalitenin artırılması yönündeki beklentilerin karşılanmadığını vurgulamaktadırlar.

Bir diğer eleştiri, özel sektör yönetim tekniklerini kamu sektörüne uygulamakla ilgilidir. YKİ, özel sektör yönetim tekniklerinin kullanımını teşvik ederken, bazı özel sektör uygulamalarının benimsenmesiyle ilişkili riskler de ortaya çıkabilmektedir. Sonuçta kamu sektörünün kendine özgü siyasal, etik, anayasal ve sosyal boyutları bulunmaktadır. Kamu sektörünün daha karmaşık hedeflere ve özel sektörden daha çalkantılı bir siyasal ortama sahip olmasından ötürü YKİ'yi kamu sektörü için uygun bulmayan görüşler mevcuttur. Örneğin; YKİ anlayışının temelden kusurlu olduğunu düşünen Savoie (2006), bu görüşünü kamu yönetimi alanının doğası gereği özel sektör yönetimi uygulamalarına ancak nadiren başvurabileceğine dayandırmaktadır. YKİ'ye yöneltilen eleştiriler arasında etik kaygılar da yer almaktadır. Hughes (2014), YKİ'nin daha fazla şeffaflık sağlamasından ötürü etik olmayan veya yozlaşmış davranışların daha kolay tespit edilebildiğini ifade etmişse de, diğer yandan etik sorunların özel sektörde hâlen devam ettiğini ve bu durumun kamu yönetimi için bir tehdit olduğunu vurgulamıştır. Diğer bir deyişle, YKİ, kamu sektörü için şeffaflık sağlasa bile yine de yolsuzluk uygulamalarına yol açabilmektedir. Öte yandan YKİ reformları, az gelişmiş ülkelere vaat ettiği faydaların gerçekçiliği açısından da eleştirilmektedir. Polidano (1999), YKİ'ye ilişkin genellemelerin çok azının geçerli olduğunu ve reformun her ülkede benzer sonuçlara yol açmadığını ifade etmektedir. Ayrıca Polidano (1999), bu reformların birtakım başarılı yönleri mevcut olsa da, özellikle yolsuzluk ve düşük yönetsel kapasite gibi sorunlar nedeniyle YKİ'nin az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere uygun bir reform programı olmadığını iddia etmektedir.

Ortaya çıktığı andan itibaren genellikle tutarlı bir dizi düşünceden uzak ve karmaşık bir teoriye sahip olan YKİ, ilk zamanlarında gelişmekte olan ülkelerin takip etmesi için yararlı bir model olarak görülmüştür (Manning, 2001). Ancak son yıllarda meydana gelen gelişmeler, YKİ'nin kamu sektöründeki egemen konumunu sarsmıştır. Siyasal kaynağını Yeni Sağ ve neoliberal düşüncenin oluşturduğu YKİ yaklaşımı, 2008'de yaşanan ve etkisi dünya çapında hissedilen finansal kriz nedeniyle derin bir sıkıntı içerisine girmiştir. Çünkü neoliberalizm, otuz yıldan fazla zamandır sürdürdüğü hegemonyasını ekonomik krizle birlikte yitirmiştir (De Vries, 2010). Bu kriz, piyasaya duyulan güvenin sarsılmasına ve YKİ'nin kabul gören iddialarının çürümesine zemin hazırlamıştır. Bunun sonucunda piyasa değerlerini benimseyen ve piyasa benzeri mekanizmalara öncelik veren YKİ kurumları sürdürülemez hâle gelmiştir (Levy, 2010). Artık kamu sektörü kuruluşlarından daha karmaşık ve çok yönlü yapısal düzenlemeler beklenmekte ve YKİ'nin bu beklentileri karşılaması zor gözükmemektedir (Groot ve Budding, 2008). Sonuç olarak, gerek yöneltilen eleştiriler gerekse siyasal ve ekonomik arka planın tartışmalı hâle gelmesi, YKİ sonrası yeni paradigma arayışlarına yol açmıştır. Bu arayışların bir ürünü olan YKY, hem GKY hem de YKİ'de karşılaşılan kavramsal ve pratik sorunlara tepki niteliği taşımaktadır. Stephen P. Osborne, 2006 yılında yayımladığı makalesiyle yönetim ile işletmecilik arasındaki ayrımın ötesine geçen daha kapsamlı bir kamu yönetimi kuramının gerekliliğini sorgulayarak bu teorinin yaratıcısı olmuştur.⁵ Farklı referans çerçevesi ve onu daha önceki yaklaşımlardan ayıran tutarlı bir temeli olması, YKY'nin kısa sürede bir paradigma iddiasına dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Temel olarak YKY; GKY ve YKİ'nin aksine, odağının merkezine hükümetten ziyade yönetişim ve vatandaş yerleştirmektedir (Robinson, 2015). Yalnızca bu özelliği bile diğer yönetim geleneklerinden farklı bir başlangıç noktasına sahip olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu açıdan YKY, ne GKY gibi bürokratik hiyerarşiyi, ne de YKİ gibi özel sektör tarzı mekanizmaları vurgulamaktadır. Diğer bir deyişle, ne GKY'nin devletçiliğini, ne de YKİ'nin piyasa temelliliğini ön plana çıkarmaktadır (Çolak, 2019b). Üretici bir vatandaş modeli, heterojen bir aktör ağı ve farklı katılım mekanizmalarıyla YKY, önceki paradigmalarda bulunmayan çoğulcu bir yaklaşıma atıf yapmaktadır.

Osborne'un (2006) makalesi kamu yönetimi literatüründe kısa sürede YKY adı verilen yeni bir modelin gündeme gelmesinde başat rol oynamıştır. Ardından birçok yönetişim teorisyeni, YKY ile ilgili makaleler kaleme alarak bu paradigma iddiasının güçlenmesine aracılık etmiştir.⁶ Osborne, 2010 yılında aralarında bu isimlerin eserlerinin de yer aldığı bölümlerden oluşan bir derleme kitap yayımlamıştır.⁷ YKY yaklaşımının anlaşılabilmesi amacıyla derlenen bu kitap; yönetişim kavramının teorik temelleri, kamu hizmetlerinin sunumu için örgütlerarası ortaklıkların yönetilmesi, sözleşmeli ilişkilerin yönetişimi, örgütlerarası ağların yönetişimi ve politika ağlarının yönetişimi bölümlerinden oluşmaktadır. Kamu yönetimi literatüründe YKY yaklaşımını konu alan bir diğer eser; Pestoff vd. (2012) tarafından derlenmiş

ve yayımlanmıştır.⁸ YKY'nin en temel değerlerinden "birlikte üretim" ilkesiyle ilgili konuların ve disiplinlerin birleşimine dayanan bu eser, YKY temelli kamu yönetimi araştırmalarına katkı sağlamıştır. Morgan ve Cook (2015) tarafından derlenen eser ise YKY'yi anayasal ve siyasal bir bakış açısıyla analiz etmesi açısından önem taşımaktadır.⁹ Bu kitap; değer odaklı çatışmalar, kıt kamu kaynaklarının paylaşımı ve kamusal ortak malların korunması gibi konularda YKİ modelinin yetersiz olduğu savına dayanmaktadır. Literatürde YKY'yi inceleyen bir diğer eser ise Barraket vd. (2016) tarafından yayımlanan ve YKY'nin sosyal girişim ve üçüncü sektöre atfettiği değeri konu edinen kitaptır.¹⁰ Osborne'un (2006) makalesinin ardından kamu yönetimi literatüründe YKY'nin incelendiği birçok eser yayımlanmıştır.

Post-YKİ yaklaşımlar arasında yer alması ve YKİ'ye karşı bir başkaldırı olması nedeniyle YKY, özel sektör zihniyet ve araçlarının kamu sektöründe uygulanması sonucunda ortaya çıkan olumsuz etkilere yönelik bir karşı hareket olarak tanımlanmaktadır (Sobacı ve Köseoğlu, 2015). Aslında bu ve benzeri tanımlar, dar çerçevede bir YKY açıklaması sunmaktadır. Oysa geniş anlamda YKY yaklaşımı, toplumları ve yönetenleri karşı karşıya bırakan birçok sorunun gerek GKY gerekse de YKİ anlayışları çerçevesinde tam olarak çözülmediği sorunsalına dayanmaktadır (Barraket vd., 2016). Bu açıdan YKY, mevcut paradigmanın küreselleşen bir toplumun karşılaştığı karmaşıklıklarla baş edemediğinden hareketle ortaya çıkan ve bu karmaşıklıklara karşı ağa dayalı iş birliği ve koordinasyon yapıları ile mücadele edilmesi gerektiğini öngören bir yaklaşımdır (Koppenjan ve Koliba, 2013).

2. YKY'NİN TEORİK UNSURLARI

YKY paradigması; hükümet, özel sektör, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve sosyal gruplardan oluşan yönetim ağının, 21. yüzyılın karmaşık ve habis sorunlarının üstesinden gelmede daha başarılı sonuçlar vereceği varsayımına dayanmaktadır (Xu vd., 2015). Bu yönüyle YKY, daha fazla kamu yararını temin ve teşvik etmeyi ve de buna aracılık edecek değerleri siyasal sistemle bütünleştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu amaç çerçevesinde YKY'nin temel değerleri; sosyal, siyasal, yönetsel ve ekonomik açılardan Tablo 1'de özetlenmektedir:

Tablo 1: YKY'nin Temel Değerleri

Sosyal Değer	Birlikte Üretim ve Katılım	Hizmet sağlayıcıları ile kullanıcılarının kamu hizmeti sürecine birlikte kaynak katkısı yaptığı bir anlayışı ifade etmektedir. Bu süreçte hükümet, özel sektör, gönüllü kuruluşlar ve vatandaşlar, maksimum kamu değerinin hangi stratejiler sonucunda elde edileceğine ilişkin müzakerelerde bulunmaktadır. Böylece vatandaşlar, kamu hizmetinin yalnızca tüketicisi olmanın ötesine geçerek aynı zamanda üreticisi olmaktadır.
Siyasal Değer	Çoğulcu Devlet ve Karşılıklı Bağımlılık	Bu değer çerçevesinde devlet, kamu politikası için gerekli olan kaynaklar hakkında tek başına tasarrufta bulunmamakta, çoğul ve karşılıklı bağımlı kurumlarla ortak hareket etmektedir. Bu açıdan karşılıklı bağımlılık, ağda yer alan aktörlerin kaynak, bilgi ve donanım açısından birlikte hareket etme zorunluluğuna, aksi takdirde politika sürecinin etkin bir şekilde tamamlanamayacağına işaret etmektedir.
Yönetsel Değer	Örgütlerarası Ağlar	YKY, hükümeti tek başına veya lider bir aktör gibi ele alan geleneksel görüşlere meydan okumakta ve hizmet sunumu ve karar almada geniş bir aktör ağının yetkili hâle geldiğine dikkat çekmektedir.
Ekonomik Değer	İş Birliği ve Ortaklıklar	21. yüzyılla birlikte toplumların ihtiyaçlarındaki dönüşüm, söz konusu ihtiyaçların kamu sektörü, özel sektör, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), gönüllü kuruluşlar ve toplum temelli örgütlenmeler arasında çeşitli iş birliği ve ortaklık formları kurularak giderilmesini zorunlu hâle getirmiştir.

Kaynak: Çolak (2019b).

Kamu sektörünün diğer sektörlerle olan ilişkisi, YKİ ile YKY arasındaki farklılıkların ortaya çıkması açısından önemli bir parametredir. Her iki yaklaşımda da sektörlerarası bir ilişki bulunmakla birlikte, bu ilişkilerin içeriği birbirinden farklılık arz etmektedir. YKİ’de kamu sektörü; özel ve üçüncü sektörü ucuz, etkin, kaliteli ve verimli bir hizmet sunumu için kullanmakta ve bunun için de daha çok yönetsel değerleri ön plana çıkarmaktadır. Ancak 21. yüzyılla birlikte kamu yönetimi alanında karşılaşılan karmaşık sorunlar karşısında yönetsel değerlerin tek başına yetersiz olduğu görülmektedir.

Kamu yönetiminde YKY yaklaşımının ön plana çıkmasıyla birlikte bir değer farklılaşması yaşanmaktadır. Güven ve meşruiyet oluşturmak için hayati derecede önemli olan ve YKİ tarafından ihmal edilen siyasal değerler, YKY ile birlikte yönetim tartışmalarının merkezine taşınmaktadır (Bao *vd.*, 2013). Bu dönüşüm sonucunda ortaya çıkan YKY’nin teorik çağrışımları, diğer bir deyişle, paradigmatik özellikleri altı başlıkta toplanmaktadır (Xu *vd.*, 2015):

- Gücün ve iktidarın dağıtılmasını öngörmektedir.
- Paternalist hükümetten koordinatör hükümete doğru bir eksen değişikliğinin altını çizmektedir.
- Tek hatlı bir yapıdan karmaşık bir ağ yapısına geçişi simgelemektedir.
- Öngördüğü yönetim ağında kaynak alışverişi söz konusudur.
- Yönetişim mekanizmasının merkezinde güven ve ilişkisel sözleşmeler önemli bir yer tutmaktadır.
- Değer merkezli bir yaklaşımdır.

Yukarıda yer alan temel değer ve özellikleriyle birlikte YKY; teorik köken, devletin doğası, odak, vurgu, dışsal partnerlerle ilişki, yönetim mekanizması ve değer temeli açılarından önceki paradigmalardan belirgin bir şekilde ayrılmaktadır.

YKY’nin önceki paradigmalardan farklı yönleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: YKY’nin Önceki Paradigmalardan Farklı Yönleri

Paradigma / Kilit Unsurlar	GKY	YKİ	YKY
<i>Teorik Köken</i>	Siyaset bilimi ve kamu politikası	Rasyonel / kamu tercihi teorisi	Örgütsel teori ve ağ teorisi
<i>Devletin Doğası</i>	Üniter devlet	Bölünmüş ve parçalı devlet	Çoğul ve çoğulcu devlet
<i>Odak</i>	Politika sistemi	Örgüt içi yönetim	Örgütlerarası yönetim
<i>Vurgu</i>	Politika uygulama	Hizmet girdileri ve çıktıları	Hizmet süreçleri ve sonuçları
<i>Dışsal Partnerlerle İlişki</i>	Politika sisteminin potansiyel öğeleri	Rekabetçi bir piyasadaki bağımsız girişimciler	Devam eden ilişkiler çerçevesinde karşılıklı bağımlı aktörler
<i>Yönetim Mekanizması</i>	Hiyerarşi	Piyasa ve klasik veya neoklasik sözleşmeler	Güven veya ilişkisel sözleşmeler
<i>Değer Temeli</i>	Kamu sektörü değerler sistemi	Rekabetin ve piyasanın etkinliği	Neo-korporatist ¹¹

Kaynak: Osborne (2006).

Literatürde söz konusu üç yaklaşımı politika sistemindeki yönetim mantıkları çerçevesinde karşılaştıran çalışmalar da mevcuttur. Bu bağlamda Wiesel ve Modell (2014), üç yaklaşımı vatandaş mefhumu, yasamanın temel tercihi, örgütlenmenin yapısı ve biçimleri ve kamu kurumlarının görevleri kriterlerinden hareketle karşılaştırmışlardır.

Politika sisteminde GKY, YKİ ve YKY ile ilişkilendirilen yönetim mantıklarının karşılaştırılması Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3: GKY, YKİ ve YKY ile İlişkilendirilen Yönetim Mantıkları

Paradigma / Yönetişim Mantıkları	GKY	YKİ	YKY
<i>Vatandaş Mefhumu</i>	Seçmen / vergi yükümlüsü	Müşteri	Ortak üretici
<i>Yasamanın Temel Tercihi</i>	Düzenleme	Ekonomik performansın iyileştirilmesi	Vatandaş odaklılığı güçlendirmek
<i>Örgütlenmenin Yapısı ve Biçimleri</i>	Birleşik bürokrasiler	Rekabetçi piyasalar	İş birlikçi ağlar
<i>Kamu Kurumlarının Görevleri</i>	Vatandaşların hukuk kurallarına uymasını sağlamak	Kamu hizmetinde etkinlik ve verimliliği sağlamak	Ağ koordinasyonunu sağlamak ve ihtiyaçları ortaklaşa karşılamak

Kaynak: Wiesel ve Modell (2014); Sobacı ve Köseoğlu (2015).

Yukarıda yer alan bütün karşılaştırmalar, YKY'nin GKY ve YKİ paradigmalardan birçok anlamda ayrıştığını ve bu açıdan önceki paradigmalardan bir kopuşu simgelediğini göstermektedir. Ancak YKY yaklaşımının yeni bir paradigma olarak ifade edilmesi konusunda bu kopuşun yeterli olup olmadığı birçok teorisyen tarafından tartışılmaktadır. Örneğin; Sørensen ve Torfing (2015), YKY'nin bürokratik hükümet biçimlerinin yerine tam olarak geçmeyeceği ve önceki kamu yönetimi paradigmalarının kalıntılarıyla bir arada var olacağını ifade etmektedirler. Bu bağlamda farklı yönetim paradigmalarının bir arada bulunması, kamu sektörünün yenilikçi kapasitesi üzerinde öngörülemeyen ve belirsiz etkileri olan hibrit yönetim biçimlerinin oluşumuna yol açmaktadır. Benzer şekilde Köseoğlu ve Sobacı (2015) da YKY'yi önceki paradigmaların harmanlanması sonucu oluşan bir yaklaşım olarak ifade etmektedirler. Daha açık bir deyişle, YKY, YKİ unsurları ile YKİ karşıtı unsurların ilke ve değerlerinin harmanlandığı yeni bir reform gündemine işaret etmektedir. Bu durum da kamu politikasına ilişkin sorunların çözülmesinde ve kamu hizmetlerinin dağıtımında daha fazla hibritleşmeyi ve karmaşıklık kuramının sunduğu imkânlardan daha fazla yararlanmayı gündeme getirmektedir.

Özetle, 21. yüzyılda kamu yönetimi dünya çapında dramatik bir değişim geçirmektedir. Küreselleşme ve çoğul hizmet sağlama, bu değişikliklerin arkasındaki en temel itici güçlerdir. Politika sorunları genellikle basit, doğrusal ve ulusal olmaktan ziyade artık karmaşık, habis ve küreseldir. Ancak kamu sektörü reformlarının tasarlandığı ve uygulandığı hâkim paradigmalar nispeten statiktir ve daha geniş kapsamlı değişikliklerin önemini tam olarak kapsamamaktadır. Bu durum, YKY'nin yeni bir paradigmadan ziyade 21. yüzyılda kamu politikası uygulamalarının ve kamu hizmeti sunumunun gerçekliğinin anlaşılması ve değerlendirilmesine ve yeni dünyadaki kamu hizmeti yöneticileri için temel zorlukların neler olduğunun netleştirilmesine yardımcı olabilecek kavramsal bir model olarak sunulmasına aracılık etmektedir. Bununla birlikte YKY; hükümetler, işletmeler, gruplar ve bireyler arasındaki ortak etkiye yaptığı güçlü vurgu bağlamında önceki paradigmalardan belirgin farklılıklar da arz etmektedir (Xu vd., 2015). Hükümetin yanı sıra tüm yönetsel aktörlerin potansiyellerini değerlendirmekte ve grupları ağ topluluğu içindeki sistematik iş birliği mekanizmasında daha da ön plana çıkarmaktadır. Böylece yönetsel paradigmaların teorik ilkelerini, çeşitliliğini, yöntemlerini, görüşlerini, içeriğini ve mekanizmasını değiştirmekte ve buradan hareketle gittikçe güçlenen yeni bir paradigma hâline gelmektedir. Ancak bunun temel ölçütü YKY uygulamalarıdır ve paradigma iddiası uygulamalara ilişkin beklentilerin karşılanmasıyla ilişkilidir. Bu noktada YKY'nin ortaya çıkış gerekçeleriyle bağlantılı olarak uygulamalara ilişkin beklentiler önem kazanmaktadır.

3. YKY UYGULAMALARINA İLİŞKİN BEKLENTİLER

Kamu yönetimleri ve hükümetler, her dönemde olduğu gibi 21. yüzyılda da çeşitli sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Nitekim kamu yönetimindeki paradigma değişimi de söz konusu sorunlar karşısında mevcut paradigmanın yetersiz kalışından kaynaklanmaktadır. Artık sorunlar arasındaki bağlantılar gittikçe artmakta ve derinleşmektedir. Yani daha fazla bağlantının ortaya çıkması suretiyle ilişki yumağı genişlemekte ve karmaşıklaşmaktadır. Hatta 21. yüzyılın sorunları açısından karmaşıklık anormal bir olgu olarak görülmemektedir. Dolayısıyla kamu kurumları normalleşen bu olgu karşısında teori ve uygulama açısından birtakım güncellemelere ihtiyaç duymaktadır. Zira 21. yüzyılda karşılaşılan sorunlar, belirli bir durumda işe yarayan çözümlerin, gelecekte aynı soruna garanti bir çözüm olamayacağını göstermektedir. Bu yüzden kamu yönetimleri ve hükümetlerin karşı karşıya kaldığı sorunlar “habis sorunlar”¹² olarak adlandırılmaktadır. Rittel ve Webber (1973), habis sorunları aşağıdaki özellikler çerçevesinde tanımlamaktadırlar:

- Kesin bir formülasyona ve tanımlanabilen bir çözüm kümesine sahip değildirler.
- Durmaz ya da sona ermezler.
- Bunlara ilişkin çözümler doğru veya yanlış değil, iyi veya kötüdür.
- Bu sorunlara yönelik bir çözümün hemen sonuç verecek bir sağlaması bulunmamaktadır.
- Her biri benzersizdir, ancak her sorunun başka bir sorunun belirtisi olduğu düşünülebilir.
- Uygulanacak çözümler “tek seferlik bir işlem” niteliği taşıdığından deneme yanılma yoluyla öğrenme fırsatı yoktur. Yani çözüm üretenin yanlış olma hakkı bulunmamaktadır.
- Habis bir soruna yol açan tutarsızlıklar çeşitli şekillerde açıklanabilir. Bunlar arasından seçilen açıklama, aynı zamanda çözümün niteliğini belirlemektedir.

Günümüzde kamu yönetimleri, küresel nitelikteki birçok karmaşık ve çözümleri zor olan sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bunlar, kamu yöneticilerinin yüzleşmek ve çözüm üretmek zorunda olduğu, kamu sektörü için çok yönlü ve yaygın etkileri bulunan ve tek bir kurum tarafından çözülemeyecek nitelikte karmaşık sorunlardır (Uzun, 2020a). Habis sorunlar; karmaşık, anlaşılmaz, açık uçlu, öngörülemeyen ve sürekli çoğalan bir süreci içermektedir. Tıpkı 2019 yılının son ayında Çin’in Hubai bölgesinin Wuhan kentinde viral bir pnömoni olarak ortaya çıkan ve 2020 yılının mart ayına gelindiğinde dünyanın tümüne yayılan COVID-19 salgını gibi. Bu salgın; doğası gereği yüksek düzeyde karmaşıklık içermesi, tıbbi ve sosyo-ekonomik etkiler açısından öngörülemez sonuçlara yol açması, kalıcı ekonomik etkilere neden olması bakımından çözüme direnç göstermesi, tüm politik ve sektörel sınırları aşması, bilgilerin sürekli güncellenmesi nedeniyle problemin sabit kalamaması ve politik anlamda keskin görüş ayrılıklarına sebebiyet vermesi gibi nedenlerden ötürü neredeyse habis sorunlara ilişkin tüm özellikleri bünyesinde barındırmaktadır (Uzun, 2020b).

Hükümetler; küresel iklim değişikliği, uluslararası göç, uyuşturucu kullanımı, çocukların korunması, doğal afetler, yoksullukla mücadele ve nanoteknolojilerin güvenliği gibi iyi bilinen zorlukların yanı sıra bunların karmaşık yan etkileriyle de mücadele etmek durumundadır (Alford ve Head, 2017). Örneğin; küresel iklim değişikliği, çevresel olmanın yanı sıra sosyal ve ekonomik bir boyuta da sahiptir. Yüksek oranda birbirine bağlı olan birden çok disiplini, bilgi tabanını ve değer sistemini kapsamaktadır. Daha açık bir deyişle, küresel iklim değişikliği, imar düzenlemelerinden doğal afet savunmalarına, tarım politikasından halk sağlığına, sınır kontrollerinden acil servislere, enerji politikasından ulaştırma politikasına ve sigorta endüstrisinden uluslararası diplomasiye kadar bir dizi hükümet işlevini doğrudan etkilemektedir (Pollitt, 2016). Hükümetlerin bu konudaki yetersizliği; sellere, kuraklıklara, fırtınalara, sıcak hava dalgalarına ve bunlarla bağlantılı olarak yeni hastalıklara ve tarımsal üretimde aksamalara yol açmaktadır. Bu bağlamda küresel iklim değişikliğinin kapsamlı bir şekilde ele alınması için dünyadaki tüm ülkelerin faaliyetlerini bütünleştirme ve koordine etmeye yönelik çok aktörlü stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir (Peters, 2017).

Pollitt (2015), iklim değişikliği ve bununla bağlantılı birçok habis sorunla mücadelede kamu yönetiminin hem teorik hem de uygulamalı boyutuna şiddetle ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

Ancak bu iki boyutu da içeren ve iklim değişikliği ile ilişkili diğer küresel mega riskleri araştıran birim sayısı sınırlıdır.¹³ Oysa artık kamu yönetimi alanında yalnızca kavramsal (teorik) zorlukların değil, aynı zamanda habis sorunların üstesinden gelmenin ve karmaşık belirsizliklerin uygulamalı zorluklarının da ele alınması gerekmektedir. Örneğin; Avustralya Kamu Hizmeti Komisyonu (APSC), 2007 yılında yayımladığı raporda hükümetin genel amacının, “sosyal karmaşıklığa bir yanıt olarak iş birliği yoluyla sürekli davranışsal değişiklik elde etmek” olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca habis sorunlarla başa çıkmak için kullanılabilecek teknikler, raporda ana hatlarıyla şu şekilde açıklanmıştır (APSC, 2007):

- Bütünsel, kısmi ya da doğrusal düşünme;
- Yenilikçi ve esnek yaklaşımlar;
- Birim sınırları içerisinde çalışabilme kabiliyeti;
- Hesap verebilirlik çerçevesinin uygulanması konusundaki anlayışı ve tartışmayı artırmak;
- Sorunu anlamada ve olası çözümleri belirlemede paydaşları ve vatandaşları etkin bir şekilde dâhil etmek;
- İletişim, büyük resmi düşünme, etkileme ve iş birliği içinde çalışma gibi birtakım ek beceriler;
- Politika oluşturucular tarafından davranışsal değişimin daha iyi anlaşılması;
- Kapsamlı bir odaklanma ve strateji;
- Belirsizliği tolere etmek ve uzun vadeli bir odaklanma ihtiyacını kabul etmek.

Artık habis sorunlar, toplumu en çok etkileyen konular olarak dikkat çekmektedir. Bu nedenle de küresel siyaset mekanizmaları bu meselelere eskiye oranla daha fazla yoğunlaşmaktadır. Birleşmiş Milletler'in (BM) “Dünyamızı Dönüştürmek: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” (*Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*) başlıklı raporunda sıralanan on yedi hedef arasında yoksulluk, küresel iklim değişikliği, uluslararası göç hareketliliği, işsizlik vb. habis sorunlarla mücadelenin yer alması bu iddiayı desteklemektedir. Ayrıca on yedinci hedefte sorunlardan ziyade çözüm araçlarına, yani küresel ortaklığa, iş birliğine ve birlikte üretim süreçlerine vurgu yapılması, YKY'nin temel değerlerinin küresel eylem planlarında yer aldığını göstermektedir. Ek olarak, raporda hedeflerin; en yoksul ve savunmasızların bile sürece dâhil edildiği, iki yıldan fazla süren yoğun bir halk müzakeresi ve de çeşitli paydaşların katılımı sonucunda belirlendiği yazmakta (United Nations, 2015) ve bu durum eylem planının oluşturulma yönteminin de YKY değerleriyle uyumlu olduğunu gözler önüne sermektedir.

Yalnızca kendi karmaşıklıklarından dolayı değil, aynı zamanda kamu sektörü yönetim mekanizmalarının bu tür sorunları çözmeye çabalarını karmaşıklıklaştırma ve zorlaştırma eğilimi göstermesi nedeniyle de habis sorunların üstesinden gelmek güçtür. Çünkü çağdaş toplumların artan karmaşıklığı, yeni sorunlar yaratmanın yanı sıra yönetimi de zorlaştırmaktadır (Pierre ve Peters, 2005). Özellikle yeni teknolojilerin ortaya çıkması ve kısa zamanda geniş kitlelere yayılımı, yönetimlerin ve diğer paydaşların başa çıkması gereken zorlukları değiştirmektedir. Bunun arka planında kamusal aktörlerin çevrimiçi karşılıklı bağımlılığı, elektronik ortamda büyük verilerin üretimi ve artık mal ve hizmetlere erişimden ziyade mülkiyete bağlı yeni ekonomik anlayışların ortaya çıkması gibi olgular yer almaktadır. Kısacası, kamu sektörünün geleneksel yapıları ve sistemleri; sorunu ortaya koyma, çözümü uygulama ve habis sorunlara yanıt verme görevleri için henüz yeterli değildir. Bunun için gereken unsurlardan en önde geleni iş birliğine odaklanmaktır. Ancak bu tek başına yeterli veya en iyi seçenek değildir. Çünkü iş birliği, tek başına karmaşıklık zorluklarının tüm yönlerini ele alamamaktadır. Buradan hareketle McConnell (2018), habis sorunların çözümünde odak noktalarının yönetim, iletişim ve koordinasyon alanlarında yoğunlaştığını ifade etmekte ve bu sorunlarla mücadele için birtakım önerilerde bulunmaktadır:

- İş birliğine yönelik yeni stratejilerin geliştirilmesi;
- Daha iyi bilgi danışmanlığı ve üçüncü tarafların kullanımı;
- Ağlar içinde bilgi aktarımı ve entegrasyonunun geliştirilmesi;
- Çözmeye teşebbüs etmekten ziyade sürekli olarak yeniden değerlendirmenin ve yeniden müzakere etmenin yinelemeli ve uyarlanabilir yollarının bulunması;
- Yeni gözlem ve olanak sağlama yöntemlerine dayanan yönetim stratejilerinin geliştirilmesi.

Sonuç olarak, kamu yönetimi alanındaki yeni paradigma; birlikte üretim, katılım, iş birliği ve ortaklıklar temelli bir modeli içermektedir. Bu bağlamda habis sorunların üstesinden gelebilmenin formülleri, YKY'nin temel değerleri ile uyumluluk arz etmektedir. Yani YKY ilke ve yöntemleri, bu sorunların giderilmesi noktasında güvenilen bir izlenim niteliği taşımaktadır. Bu izlenime ne kadar başvurulduğu ya da YKY uygulamalarının teorideki beklentileri ne kadar karşıladığı ise merak konusudur. Bu merakın giderilmesi için sonraki bölümde ABD'deki YKY uygulamalarına yer verilmektedir.

4. ABD'DEKİ YKY UYGULAMALARI

YKY teorisiyle uygulaması arasındaki ilişkiye yönelik değerlendirmelerde bulunabilmek için kurgulanan bu bölümde ABD'deki örnek YKY uygulamalarına yer verilmektedir. Bu uygulamalara ilişkin verilere ağırlıklı olarak kamu yönetimi bilimi alanında faaliyet gösteren üst düzey akademik dergilerde¹⁴ ve YKY yaklaşımına odaklanan editörlü kitaplarda yapılan taramalar sonucu ulaşılmıştır. Bu eserlere ilişkin taramalardaki anahtar sözcükler; “yeni kamu yönetimi”, “yeni yönetim” ve “birlikte üretim” olarak belirlenmiştir. Tarama sonucunda aralarında ABD'yi konu edinen yirmi esere ulaşılmıştır. Bunlardan yedisi, örnek uygulama içermemesi nedeniyle çalışmanın kapsamından çıkarılmıştır. Kalan on üç eserde odaklanılan konular şunlardır:

- Yoksullukla mücadele (Cahn ve Gray, 2012; Scoot ve Cnaan, 2018; Vinokur-Kaplan, 2018; Bohn, 2015),
- Topluluk entegrasyonu (Vargas, 2015; Williams vd., 2018),
- Çevre politikası (Larsen, 2015; Whittall vd., 2015),
- Altyapı (Casady vd., 2020),
- Ulaşım (Crosby vd., 2010),
- Halk sağlığı (Jo ve Nabatchi, 2018)
- Uyuşturucu madde bağımlılığı (Park, 2018),
- Eğitim (Ford ve Andersson, 2017).

Cahn ve Gray (2012), Scoot ve Cnaan (2018), Vinokur-Kaplan (2018) ve Bohn (2015) çalışmaları, yoksullukla mücadele kapsamındaki YKY uygulamalarını konu edinmeleri açısından dikkat çekmektedir. İlk olarak, “her birimiz başkasıyla paylaşmak için değerli bir şeye sahibiz” mottosuyla ifade edilen “TimeBanking” uygulaması, Cahn ve Gray (2012) tarafından etraflıca araştırılmıştır. TimeBanking, en basit deyişle, “bir saatlik hizmet karşılığında bir birimlik kredi alınması ve bunun dezavantajlı kimselere farklı ödeme şekilleriyle devredilmesi” anlamına gelmektedir. Bu uygulamayla birlikte normatif ilkelere dayanan kapsamlı bir birlikte üretim vizyonunun temeli atılmaya çalışılmıştır. TimeBanking, maksimum uygulanabilir vatandaş katılımını esas almakta ve bu bağlamda herkesin yeteneği ve gücü oranında sürece katkı yaptığı bir alışveriş programına işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, TimeBanking, ABD'de yoksulluğun önlenmesi bir sosyal refah türüne ulaşmanın aracı olarak kurgulanmıştır (Cahn ve Gray, 2012). Ekonomik değer tek ölçüsü olarak piyasa fiyatını açıkça reddeden bir değişim aracı olan bu uygulama ile birlikte emeğin türüne veya işçinin niteliklerine bakılmaksızın tüm çalışma saatleri bir birim (TimeDollar) oranında ödüllendirilmiştir (Cahn ve Gray, 2012). TimeDollar kazanmak için sınırsız çeşitlilikte görev yapılabilmektedir. Örneğin; Chicago'da, yoksul gençler, öğrencilere özel ders vererek TimeDollar kazanmış ve biriktirdikleri ile TimeBanking mağazalarından geri dönüştürülmüş bilgisayarlar almıştır. Ancak Cahn ve Gray (2012), bunun da ötesinde söz konusu gençlerin eğitimlerine devam edebilmeleri ve bu sayede şiddetten uzak durmalarının asıl kazanım olduğunu iddia etmektedirler.

Diğer yandan Scoot ve Cnaan'ın (2018) sivil toplumun bir üyesi olarak dini cemaatlerin yoksullukla mücadeledeki etkisini araştırdıkları çalışmaları da ABD'deki YKY uygulamaları açısından önem arz etmektedir. Cemaatçilik (*communitarianism*), benliğin ve şahsiyetin cemaat aracılığıyla oluşturulduğu ve de bireylerin ait oldukları cemaatler tarafından şekillendirildiği bir anlayıştır (Heywood, 2012). Buradan hareketle, yoksullukla mücadele bağlamında dini cemaatlerin anlık tatminin (sadakanın) ötesine geçen bir yaklaşımı benimsemesi gerektiğine inanan Scoot ve Cnaan (2018), yoksula balık vermekten ziyade balık tutmayı öğreten bir stratejinin inşasına vurgu yapmaktadırlar. Bu çerçevede sosyal girişimin mantığı

kullanılarak cemaatler, yerel halka iş deneyimi sağlayan işletmeler açabilmekte ve böylece bir yandan toplumun dezavantajlı kesimlerine yardımcı olurken diğer yandan mensubu olan yoksul bireylerin benlik ve şahsiyetlerinin oluşumunda rol oynayabilmektedirler. Aşağıda farklı dinlere mensup cemaatler tarafından yürütülen sosyal girişimlere birkaç örnek verilmiştir (Scoot ve Cnaan, 2018):

- *Everyday Cafe*: Pensilvanya eyaletinin Pittsburgh şehrindeki en yoksul semt olan Homewood'da "İncil Merkezi Kilisesi" tarafından kurulan kafedir. Kahvaltı ve öğle yemeği seçenekleriyle birlikte lüks kafelerin lezzetlerini sunan bu kafede mahalle gençliğinin yanı sıra tatiller sırasında mali fırsatlar arayan üniversite öğrencileri çalışmaktadır. Kafeden elde edilen kârların, kilise tarafından yürütülen okul sonrası hizmetleri finanse etmesi planlanmaktadır. Diğer yandan ise mahalleye yeni bir işletme getirmenin yanı sıra yoksul gençlik için suçtan korunma ve finansal fırsat da sağlamıştır.

- *Homeboy Endüstrileri*: Los Angeles'ta yirmi sekiz yıldan fazla bir süredir faaliyet gösteren bu yapı, yoksul ve işsiz olan yasadışı çete üyelerine istihdam yaratmak amacı taşımaktadır. Cizvit Rahip Peder Gregory Boyle tarafından başlatılan Homeboy Endüstrileri, çete şiddetini azaltmaya ve kitlesel hapsedilme sorununu ağırlaştırılan faaliyetlere alternatifler bulmaya çalışmaktadır. Yıllar içinde birçoğu başka iş bulmak için harekete geçen binlerce eski çete üyesi bu yapıda istihdam edilmiştir

- *Belay Girişimleri*: Colorado eyaletinin Denver şehrinde kurulmuştur. İnanç temelli ve kâr amacı gütmeyen bir sosyal işletmedir. Belay Girişimleri; bağımlılıktan kurtulan, evsiz olan ve hapisneden dönen kişilere mesleki eğitim vermektedir. 2015 yılında Belay'ın ev dekorasyonu işinde yetmiş beş kişi çalışmış ve satışlardan yarım milyon doların üzerinde gelir elde edilmiştir. Tüm kâr, daha fazla kişinin istihdam edilmesini veya eğitilmesini sağlayacak yeni işletmeler oluşturmak için ayrılmıştır.

Vinokur-Kaplan (2018)'in "Harry ve Jeanette Weinberg Kukui Merkezi"ni konu edinen çalışması da yoksullukla mücadele kapsamında değerlendirilebilir. Bu merkez; istismara uğramış, savunmasız ve dezavantajlı çocukların ve ailelerinin ihtiyaç duydukları yardımı alabilecekleri kolayca tanımlanabilen ve uzmanlaşmış bir yer sağlama ihtiyacını karşılamak için tasarlanmıştır. Hawaii eyaletinin Honolulu şehrinde bulunan bu merkezde; koruyucu bakım, göçmen hakları, aile içi şiddet, istismar ve sömürü, okuryazarlık ve öğrenme güçlükleri alanlarında toplumdaki dezavantajlı kesimlere hizmet verilmektedir. Ocak 2009'da kapılarını açtığı günden bu yana binlerce çocuğa ve aileye hizmet veren ve hızla önemli bir topluluk kaynağı hâline gelen bu merkezin temel değeri, çocukların ve ailelerinin yaşamlarını iyileştirmek için iş birliği yapmaktır (Vinokur-Kaplan, 2018).

Bohn (2015), aralarında çok farklı din ve mezhep topluluklarının temsilcilerinden oluşan kırk kişilik bir grubun Washington eyalet yetkilileri tarafından görüşmeye davet edilmesini örnek olay olarak seçtiği çalışmasında toplumun ihtiyaçlarına yönelme açısından inanç topluluklarının temsilcilerinin önemli işlevleri olduğunu iddia etmiştir. Ona göre inanç topluluklarının birlikte yer aldıkları bir iletişim ağının kurulması, giderek karmaşıklaşan kamu sektörünün sorunları açısından bir çözüm olma potansiyeli taşımaktadır. Buradan hareketle, ilişkileri geliştirmek ve birlikte çalışma fırsatlarını anlamlı bir şekilde keşfedebilmek için "Dinler Arası Eylem Ağı" kurulmuştur (Bohn, 2015). İki haftada bir toplanan bu ağ sayesinde inanç topluluğunun çeşitli üyeleri, aşağıdaki kamu hizmetlerinin sunumuna ortak olan aktif üreticiler hâline gelmiştir (Bohn, 2015):

- Barınakları hava şartlarına bağlı olarak genişletmek;
- Gıda kilerlerinin ve elbise dolaplarının birleştirilmesi ve genişletilmesi;
- Devlet destekli programlardakiler de dâhil olmak üzere, alkol ve uyuşturucu bağımlısı olan kişilere yardımcı olmak üzere konut ünitelerinin geliştirilmesi;
- Konut fonu için evsizlere yardımcı olmak ve kaynak toplamak;
- Alkol ve uyuşturucu bağımlılarına hizmet ve destek sağlamak.

ABD'de YKY kapsamında odaklanılan konulardan bir diğeri topluluk entegrasyonudur. Bu bağlamda katılım açısından sorun yaşayan bazı azınlık gruplarına yönelik çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Vargas (2015) ve Williams vd.'nin (2018) çalışmaları bu kapsamda değerlendirilebilir. Vargas'ın (2015) çalışmasında Oregon eyaletinin Cornelius şehrindeki topluluk katılımının nasıl gerçekleştiğine yönelik

süreç ve başarılar tanıtılmaktadır. Sloganı “Oregon’un Aile Kenti” olan bu şehirdeki örnek olay çalışmasından hareketle başarılı bir katılım stratejisinin şu özelliklere sahip olması önerilmektedir (Vargas, 2015):

- Yalnızca kuruluşlara değil, bireylere ve topluluklara odaklanmak;
- Toplumun yönlendirdiği geniş gündemlere odaklanmak;
- Yönetişim teorisinin gelişiminde en nadir duyulan sesler olan azınlıkları bütünleştirmek;
- Değişimi topluluk düzeyinde aramak.

Söz konusu çalışma, haklarından mahrum bırakılmış grupların kamu politikası kararlarına ilişkin seslerinin duyulması ve bunlara göre hareket edilmesi için etkileşimli ve sürekli bir süreç oluşturulabileceğine işaret etmektedir. Gerçek katılım yoluyla kapasite geliştirme, kalıcı dengesizlikleri ele almak için geleneksel olarak dışlanmış grupları içerebilmektedir. Böylece bir yandan demokratik bir diyalog ortamının kapsamı genişlerken, diğer yandan kamu politikası süreci sorun temelli bir şekilde ele alınma imkânı bulabilmektedir (Vargas, 2015).

Williams *vd.*'nin (2018) Georgia eyaletinin Athens şehrine ilişkin araştırması da azınlık entegrasyonuna güvenlik temelli yaklaşılan bir diğer çalışmadır. ABD’deki polis-topluluk ilişkilerinin güvencesiz bir durumda olduğu ve bu durumun azınlıklar açısından daha dramatik sonuçlar doğurduğu varsayımına dayanan bu çalışmada, kamu güvenliği ve kamu düzenini birlikte üretmede tarihsel olarak ötekileştirilmiş azınlık grupların da birer paydaş olarak sürece katılmaları gerektiği vurgulanmıştır (Williams *vd.*, 2018). Bu çerçevede kurulan “Mavi ve Siz: Polis-Toplum Forumu”, Athens’teki polis-topluluk ilişkilerini geliştirmeye odaklanan bir birlikte üretim mekanizmasıdır. Georgia Üniversitesi’nden Dr. Brian N. Williams’ın öncülüğünde toplanan forumda güvenlik kurumları ve azınlıkları temsil eden çeşitli gruplar, aktif katılımcılar olarak polis-toplum ilişkilerini geliştirmek için reaktif bir yaklaşım yerine proaktif (ya da olumsuz bir durumun ötesine geçen) bir strateji geliştirmeyi ve benimsemeyi kabul etmiştir. Güven oluşturmak ve bunu sürdürmek için bu ilişki merkezli yaklaşım, katılımcıların deneyimlerini paylaşmalarına ve çatıştıkları kişilerin bakış açılarını keşfetmelerine imkân sağlamıştır. Faaliyetler arasında toplumda ve yerel radyo istasyonlarında polis-toplum çatışmasının nasıl sonlandırılacağına ilişkin panel tartışmaları, polisin güç kullanımı konulu topluluk konuşmaları ve gençlik geliştirme kuruluşlarının öncülük yaptığı okula dönüş etkinliği yer almaktadır. Williams *vd.* (2018), bu girişime yönelik beklentileri; daha iyi iletişim, daha fazla kamu güveni ve kamu düzeninin ortak üretiminde daha etkili bir ortaklık olarak özetlemektedirler.

Çevre politikası veya çevrenin korunmasına yönelik hassasiyetler, ABD’de YKY bağlamında incelenen bir diğer konudur. Bu bağlamda Larsen (2015) ve Whitall *vd.* (2015), çalışmalarında YKY ile bağlantılı olarak çevreyi incelemişlerdir. Larsen (2015), Oregon eyaletinde bulunan Hood Ulusal Ormanı’nı konu edinen çalışmasında Hood Ulusal Ormanı Stratejik Yönetim Planı’nın, YKY’nin önde gelen iki ilkesi kullanılarak geliştirildiğini ifade etmektedir. Bunlardan ilki, birlikte üretim sürecine vatandaş, grup ve özel şirketleri dâhil etmek; ikincisi ise vatandaş katılımının temelini genişletmektir.

Whitall *vd.* (2015) ise değer çatışmalarını yönetmek için yapılandırılmış bir iş birliği yönteminin nasıl kullanılabileceğini göstermek amacıyla Sierra Nevada ekolojik bölgesi örnek olay incelemesini kullanmaktadır. ABD Tarım Bakanlığı (USDA) Orman Hizmetleri tarafından Sierra Nevada ve Cascade dağ sıralarında çeşitli konularda düzenli görüşmeler yapmak için “Sierra Cascades İletişim Grubu” kurulmuştur (Whitall *vd.*, 2015). Bu grup aracılığıyla kamu arazileri yönetimi ile ilgilenen kilit paydaş grupları (eyalet yetkilileri, yerel temsilciler, çevre örgütleri, yangından koruma konseyleri, sanayiciler, kamu arazileri yöneticileri, özel toprak sahipleri, rekreasyon grupları, kırsal topluluk yönetimleri, bilim insanları, önde gelen aileler, su şirketleri vs.), anlaşmazlıklarına rağmen birbirlerinin değerleri hakkındaki anlayışlarını derinleştirmiş ve daha sonra ortak çıkarları paylaşarak paylaşılmadıklarını tartışmıştır. Böylece çıkarlarının nerede ayrıldığını bulmuş ve USDA Orman Hizmetleri tarafından olumlu politika sonuçları elde etmek için desteklenen ortak bir strateji geliştirebilmiştir (Whitall *vd.*, 2015). Bu çalışma, çıkar temelli sorun çözmenin YKY’nin bir ilkesi olduğunu ve kamu, özel ve kâr amacı gütmeyen sektörlerin herkesin çıkarları için sonuç elde etmede karşılıklı bağımlı roller oynadıklarını göstermektedir.

Casady vd. (2020) ise kamu-özel ortaklıklarının (KÖO) YKY paradigmasındaki rolünü meşruiyet, güven ve kapasite temelinde keşfedebilmek için ABD'deki altyapı piyasasını örnek olay olarak seçmişlerdir. Çalışmalarında KÖO'ların ABD'deki ulusal ve bölgesel önceliklere ve mevcut yönetişime uygun görünmediği sonucuna ulaşan Casady vd. (2020), ABD'nin kamu kurumlarının “zengin kaynak sahipleri ve yetkililer tarafından desteklenen açık, öngörülebilir ve meşru kurumsal çerçeveler” oluşturması gerektiğini iddia etmişlerdir. Çünkü onlara göre ABD'deki KÖO'larda kurumsal bileşenlerin zayıflığı, altyapı hizmetleri açısından KÖO uygulamalarının yetersiz kalışına yol açmaktadır.

YKY uygulamalarının yöneldiği genel kamu hizmeti alanlarından biri de ulaşım'dır. Bu çerçevede Crosby vd. (2010), ABD'nin Minnesota eyaleti Minneapolis-St. Paul bölgesindeki ulaşım ve trafiğe yönelik sorunların iş birlikçi ve ortaklığa dayalı bir anlayışla ele alındığı “Kentsel Ortaklık Programı”nı incelemişlerdir. Bu programın arka planında ABD metropol alanlarındaki trafik sıkışıklığının, son derece karmaşık veya habis bir sorun hâline gelmesi yer almaktadır. Sorunun daha fazla otoyol inşa etmekle çözülememesi, uzun vadeli ve kökten çözümlerin aranmasına zemin hazırlamıştır. Minnesota'daki bu ortaklık programı, sürecin merkezinde bulunan aktörlerin önemini vurgulamaktadır. Bu programda birçok paydaş tarafından çeşitli teklifler, anlaşmalar, haritalar ve zaman çizelgeleri oluşturulmuş ve müzakere sürecinde bu farklılıklar ortak anlayışlara dönüştürülmüştür. Sonuçta ortak anlayışın ürünü olarak tıkanıklık fiyatlandırması ve bunun teknolojik sistemlerle desteklenmesi gibi çözüm önerileri ortaya konulmuştur (Crosby vd., 2010).

YKY ve onun sosyal değeri olan birlikte üretim mantığının faydalı olma potansiyeli taşıdığı bir diğer alan halk sağlığıdır. Jo ve Nabatchi (2018), ABD'de sağlık hizmeti tüketicilerini teşhis hatasını azaltmaya ve teşhis kalitesini iyileştirmeye yönelik önerilerin birlikte üretimine dâhil eden yeni bir proje geliştirmişlerdir. ABD Sağlık Araştırma ve Kalite Ajansı tarafından finanse edilen bu projenin ismi “Teşhis Hatasının Azaltılmasında Hasta Rollerinin Tanımlanması için Kamu Müzakerelerinin Kullanılması”dır. Projenin varsayımı; hataları azaltmak, güvenliği ve sağlık hizmeti sunumunu iyileştirmek ve sonuçta daha kaliteli sağlık sonuçları sağlamak için sağlık hizmeti tüketicilerini teşhis sürecinde güçlendiren hasta merkezli stratejilerin geliştirilmesi gerektiğidir. Bu çerçevede akademisyenler, uygulayıcılar ve sağlık hizmetinin tüketicilerinin bir araya getirildiği bir odak grup çalışması yapılmıştır. Genel olarak bu proje; sağlık tüketicilerinin karmaşık tartışmalara girme kapasitesine sahip olduklarını, ancak yine de birlikte üretim deneyiminin anlamlı düzeyde bireysel etkilere sahip olabileceğini göstermektedir. Dahası proje, tüketicilerin teşhis sürecinde katılımı güçlendirme potansiyeli olan öneriler geliştirebileceğini ortaya koymaktadır (Jo ve Nabatchi, 2018).

Halk sağlığıyla paralel olarak, uyuşturucu madde kullanımı da ABD'de YKY ve birlikte üretim mantığı çerçevesinde ele alınmıştır. Park (2018), bu konuyla ilgili araştırmasının sonucunda bağımlılık geçmiş olan ve olmayan personel ile profesyonel klinik tedavi uzmanları arasında oluşturulan birlikte üretim süreçlerinin madde kullanım bozukluğu tedavisini kolaylaştırdığını öne sürmektedir. Örneğin; ABD'deki birçok madde kullanım bozukluğu kliniğinde, bağımlılık deneyimi olmayan personelin, bağımlılık geçmişini gözden geçirmek ve istenen idrar testleri yaptırmak konusunda hastaları ikna edemediği ya da hastaların bu kişilerden utandıkları gözlemlenmektedir (Park, 2018). Oysa bağımlılık deneyimi olan personel, tedavi gören bağımlılarla aynı deneyimi paylaştığı için bu tür işlemleri kolaylaştırmak açısından daha avantajlı bir konumdadır. Ayrıca bu personel, kullanıcıların uyuşturucu/zehirli maddeden arındırıldıklarında yaşadıkları acıyla empati kurabilmekte ve aile ve topluluk üyeleriyle güvenin yeniden tesis edilmesindeki zorlukları daha yakından anlayabilmektedir. Bağımlılık deneyimine sahip personel, yol boyunca öğrendikleri ipuçlarını da paylaşabilmekte ve yaşamın daha iyi olabileceğinin canlı bir teyidi olarak işlev görebilmektedir. Diğer yandan profesyonel klinik tedavi uzmanları açısından bağımlılık öyküsü olan personel, mevcut kullanıcılardan daha güvenilir bilgi kaynakları olabilmektedir. Özetle, bağımlılık deneyimi olan personel, hizmet sağlayıcıları ile kullanıcıları arasında karşılıklı güvensizlik ve güç dengesizlikleri olduğunda ikili kimliklerini kullanarak birlikte üretimi kolaylaştırabilmektedir (Park, 2018).

Son olarak, ABD'de eğitim alanını konu edinen bir YKY uygulaması ve ona odaklanan bir çalışma da bulunmaktadır. Ford ve Andersson (2017), Wisconsin eyaletinin Milwaukee şehrindeki bir eğitim reformu

örneği ile YKY literatürüne katkıda bulunmuşlardır. Özel okullarda kısmi devlet yardımı ve diğer sektörlerin katılımıyla burslu okunmasını içeren bu uygulama, YKY'nin sosyal girişimcilik unsuru açısından önemli veriler sunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, hükümet dışı kuruluşları kullanan yönetim reformlarının başarısının, ilgili sivil toplum kuruluşlarının kalitesine bağlı olduğuna dair kanıtlar sunmasıdır (Ford ve Andersson, 2017). Yani bir ağ ortamında birlikte üretim ve ortaklık mekanizması her zaman kaliteli sonuçlar doğurmamaktadır. Bu açıdan ağ aktörlerinin kalitesi de vazgeçilmez bir unsurdur.

5. SONUÇ

Günümüzde kamu hizmetlerinin sunumunda, önceki dönemlerden farklı olarak kamu, özel ve üçüncü sektör kuruluşları arasında iş birliği ve ortaklıkları ön plana çıkaran yeni bir kamu yönetimi rejiminin etkisi tartışılmaktadır. Söz konusu etki, kimi teorisyenler tarafından güçlü bir paradigma iddiası şeklinde tanımlanmaktadır. Bu iddiaya YKY modelinin teorik iddialarının, önceki kamu yönetimi yaklaşımlarından belirgin bir şekilde farklılaşması kaynaklık etmektedir. Bu çerçevede YKY'nin, 21. yüzyılın karmaşık ve habis sorunlarıyla mücadele için uygun bir model olduğu kabul görmektedir. Ancak bir paradigma iddiasının meşruiyeti için teorik düzlemdeki dönüşüm yeterli değildir. Ayrıca uygulamaya ilişkin bulguların da bu iddiayı desteklemesi gerekmektedir.

Bu çalışmada yeni paradigma iddiası, literatürde yer alan ABD'deki YKY uygulamaları üzerinden değerlendirilmiştir. Bu çerçevede ulaşılan yirmi eserin yedisinde, önceki paradigmadaki olduğu gibi kamu kurumlarının örgütsel iç yapılarına odaklanıldığı tespit edilmiş ve bu eserler çalışmanın kapsamından çıkarılmıştır. Kalan on üç eserin sekizinde, odaklanılan konular arasında yoksullukla mücadele, topluluk entegrasyonu, uyuşturucu madde kullanımı ve halk sağlığı gibi habis sorunların konu edildiği görülmüştür. Özellikle yoksullukla mücadele açısından ortaya çıkarılan uygulamaların YKY'nin birlikte üretim ve iş birliğine dayalı yaklaşımıyla örtüştüğü gözlemlenmiştir. Üç eserde; altyapı, ulaşım ve eğitim gibi kamu yönetimlerinin süregelen meselelerine odaklanılmıştır. Bu konular, doğrudan habis sorun olmamakla birlikte, karmaşıklaşan doğaları nedeniyle birtakım habis yönler taşımaktadır. Kalan iki eserde ise çevre politikasına odaklanılmış, ancak bu uygulamalarda, beklenildiği gibi küresel iklim değişikliğinin etkilerinden ziyade doğal yaşam alanlarına ilişkin yönetsel yapılara dikkat çekilmiştir.

Özetle, literatürdeki uygulamalara bakıldığında paradigma değişiminin topyekûn bir dönüşümü içermediği, YKY bağlamında hâlâ örgütlerin iç odaklarını yansıtan araştırmaların da yapıldığı görülmüştür. Öte yandan birçok habis sorunun YKY uygulamalarında yer aldığı görülmesine rağmen küresel iklim değişikliği ve uluslararası göç hareketliliği gibi en temel habis sorunların YKY bağlamında yeterince ele alınmadığına tanıklık edilmiştir. Buradan hareketle, uygulama açısından YKY'nin paradigma iddiasının, henüz yeterli güce erişmediği iddia edilebilir. Söz konusu iddianın uygulama açısından güçlenmesi için 21. yüzyılın habis sorunlarına daha çok odaklanılması ve kamu kurumlarının örgütsel iç meselelerindeki soyut ve spesifik ilişkilerin araştırılmasından vazgeçilmesi gerekmektedir.

NOTLAR

¹ Kamu yönetimini sürdürülebilir, etkin ve güncel kılmak amacıyla sistematize edilen bu yaklaşımlar arasında "Yeni Kamu Hizmeti" (*New Public Service*), "Kamu Değeri Yönetimi" (*Public Value Management*), "Dijital Çağ Yönetimi" (*Digital Era Governance*), Neo-Weberyan Devlet (*Neo-Weberian State*) ve "Yeni Kamu Yönetimi" (*New Public Governance*) yer almaktadır.

² Literatürde GKY yerine kullanılan başka ifadeler de mevcuttur. Nitekim Lynn (2001: 144), "bürokratik paradigma" (*bureaucratic paradigm*), "eski ortodokslik" (*old orthodoxy*) ve "eski zaman inançları" (*old time religion*) gibi kavramların GKY'nin eş anlamlısı olarak kullanıldığını ifade etmektedir. Öte yandan "klasik kamu yönetimi" (*classical public administration*) ve "eski kamu yönetimi" (*old public administration*) kavramları da GKY paradigmasını yansıtmaktadır.

³ YKi ile aynı anlamda kullanılan ifadeler şu şekilde sıralanmaktadır: “arz yönlü yönetim-işletmecilik” (*supply-side management*), “işletmecilik” (*managerialism*), “bürokrasi ötesi yönetim” (*post-bureaucratic management*), “girişimci devlet” (*entrepreneurial government*) ve “piyasa temelli kamu yönetimi” (*market-based public management*)’dir.

⁴ Literatürde YKY terimi ilk kez Theo A. J. Toonen’ın (1998) yayımladığı “Ağlar, Yönetim ve Kurumlar: Normal Bilim Olarak Kamu Yönetimi” (*Networks, Management and Institutions: Public Administration as ‘Normal Science’*) adlı makalede kullanılmıştır.

⁵ Stephan P. Osborne, 2006 yılında yayımladığı “Yeni Kamu Yönetişimi” (*The New Public Governance*) başlıklı makaleyle terimin aynı zamanda bir manifestoya dönüşmesine aracılık etmiştir.

⁶ Söz konusu isimler arasında B. Guy Peters, Jan Kooiman, Owen Hughes, Laurence E. Lynn, Victor Pestoff, Donald F. Kettl, Joop Koppenjan ve Christopher Koliba gibi kamu yönetimi alanında öne çıkan bilim insanları yer almaktadır.

⁷ Osborne’un (2010) derlediği ve Routledge’da yayımlanan bu kitabın başlığı, “Yeni Kamu Yönetişimi? Kamu Yönetişimi Teori ve Uygulaması Üzerine Ortaya Çıkan Perspektifler” (*The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*)’dir.

⁸ Victor Pestoff, Taco Brandsen ve Bram Verschuere (2012) tarafından derlenen ve Routledge’da yayımlanan bu kitabın başlığı, “Yeni Kamu Yönetişimi, Üçüncü Sektör ve Birlikte Üretim” (*The New Public Governance, the Third Sector and Co-Production*)’dir.

⁹ Douglas F. Morgan ve Brian J. Cook (2015) tarafından derlenen ve YKY’yi ABD’deki rejim değerleri üzerinden ele alan bu çalışmanın başlığı, “Yeni Kamu Yönetişimi: Rejim Merkezli Bakış Açısı” (*New Public Governance: A Regime-Centered Perspective*)’dir.

¹⁰ Jo Barraket, Robyn Keast ve Craig Furneaux tarafından yazılan bu eserin başlığı, “Sosyal Tedarik ve Yeni Kamu Yönetişimi” (*Social Procurement and New Public Governance*)’dir.

¹¹ Örgütlenmiş çıkarların bazı ayrıcalıklarla ve politika üretim sürecine erişimle donatılmasını ifade etmektedir. Neokorporatizm, korporatizmden farklı olarak yönetimi gruplara karşı değil, grupları yönetimle ilişkilerinde güçlendiren ve bu yüzden de “aşağıdan yukarıya” doğru şekillenen bir korporatizm biçimi olarak görülmektedir (Heywood, 2012).

¹² Literatürde “*wicked problems*” terimiyle ifade edilen bu sorunlar için Türkçe literatürde kabul gören kavram habis sorunlardır. “Kötü, kötücül, kötü huylu” anlamındaki “*wicked*” sıfatı genellikle modern dünyanın zorlu sosyal sorunlarını tanımlamak için kullanılmaktadır (Uzun, 2020a: 664).

¹³ Pollitt (2015), iklim değişikliğine yönelik bilimsel araştırmalar yapan Avrupa merkezli birimleri şu şekilde sıralamaktadır: Bristol Üniversitesi Cabot Enstitüsü (*the Cabot Institute in the University of Bristol*), Exeter Üniversitesi İklim Değişikliği ve Sürdürülebilir Gelecek Takımı (*the Climate Change and Sustainable Futures team at Exeter University*), Stockholm Esneklik Merkezi (*the Stockholm Resilience Centre*) ve Postdam Üniversitesi’ndeki Habis Sorunlar, İhtilafı Yönetimler: Bilgi, Koordinasyon, Strateji (WIPCAD) araştırma grubu (*Wicked Problems, Contested Administrations: Knowledge, Coordination, Strategy research group at the University of Potsdam*).

¹⁴ Çalışmanın konusu ile ilişkili olan eserlere “*Web of Science Core Collection*”, “*SCOPUS*”, “*Science Direct*” ve “*Emerald Insight*” veritabanlarında yapılan taramalar sonucu erişilmiştir.

YAZARLARIN BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazar Katkıları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Alford, J., B. W. Head (2017), "Wicked and Less Wicked Problems: A Typology and a Contingency Framework", *Policy and Society*, 36(3), 397-413.
- Australian Public Service Commission (APSC) (2007), *Tackling Wicked Problems: A Public Policy Perspective*, Canberra.
- Bao, G., X. Wang, G. L. Larsen, D. F. Morgan (2013), "Beyond New Public Governance: A Value-Based Global Framework for Performance Management, Governance, and Leadership", *Administration & Society*, 45(4), 443-467.
- Barraket, J., R. Keast, C. Furneaux (2016), *Social Procurement and New Public Governance*, New York: Routledge.
- Barton, R. (1980), "Roles Advocated for Administrators by the New Public Administration", *Southern Review of Public Administration*, 3(4), 463-486.
- Bohn, D. (2015), "Civic Infrastructure and Capacity Building: Lessons from the Field", in D.F. Morgan, B.J. Cook (eds.), *New Public Governance: A Regime-Centered Perspective*, New York: Routledge, 139-152.
- Box, R.C. (1999), "Running Government Like a Business: Implications for Public Administration Theory and Practice", *The American Review of Public Administration*, 29(1), 19-43.
- Cahn, E.S., C. Gray (2012), "Co-Production from a Normative Perspective", in V. Pestoff, T. Brandsen, B. Verschuere (eds.), *New Public Governance, the Third Sector and Co-Production*, New York: Routledge, 129-144.
- Casady, C.B., K. Eriksson, R. E. Levitt, W. R. Scott (2020), "(Re)defining Public-Private Partnerships (PPPs) in the New Public Governance (NPG) Paradigm: An Institutional Maturity Perspective", *Public Management Review*, 22(2), 161-183.
- Christensen, T., P. Lægreid (2002), "New Public Management: Puzzles of Democracy and the Influence of Citizens", *The Journal of Political Philosophy*, 10(3), 267-295.
- Crosby, B. C., J. M. Bryson, M. M. Stone (2010), "Leading Across Frontiers: How Visionary Leaders Integrate People, Processes, Structures and Resources", in S.P. Osborne (ed.), *The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*, London: Routledge, 200-222.
- Çolak, Ç. (2019a), "Why the New Public Management is Obsolete: An Analysis in the Context of Post-New Public Management Trends", *Croatian and Comparative Public Administration*, 19(4), 517-536.
- Çolak, Ç. (2019b), "XI. Kalkınma Planında Yeni Kamu Yönetişimi Paradigmasından İzler", *Akademik Ombudsman*, 6(11), 39-71.
- De Vries, J. (2010), "Is New Public Management Really Dead?", *OECD Journal of Budgeting*, 10(1), 87-91.
- Dunleavy, P., H. Margetts, S. Bastow, J. Tinkler (2005), "New Public Management is Dead / Long Live Digital-Era Governance", *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16(3), 467-494.
- Ford, M. R., F. O. Andersson (2017), "Determinants of Organizational Performance in a Reinventing Government Setting: Evidence from the Milwaukee School Voucher Programme", *Public Management Review*, 19(10), 1519-1537.
- Groot, T., T. Budding (2008), "New Public Management's Current Issues and Future Prospects", *Financial Accountability & Management*, 24(1), 1-12.
- Heywood, A. (2012), *Siyasetin Temel Kavramları*, H. Özler (çev.), Ankara: Adres Yayınları.
- Hughes, O. (2014), *Kamu İşletmeciliği & Yönetimi*, B. Kalkan, B. Akın, Ş. Akın (çev.), Ankara: BigBang Yayınları.
- Jo, S., T. Nabatchi (2018), "Co-Producing Recommendations to Reduce Diagnostic Error", in T. Brandsen, T. Steen, B. Verschuere (eds.), *Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services*, New York: Routledge, 161-163.
- Khademian, A. M. (1998), "What Do We Want Public Managers to Be? Comparing Reforms", *Public Administration Review*, 58(3), 269-273.
- Koppenjan, J., C. Koliba (2013), "Transformations towards New Public Governance: Can the New Paradigm Handle Complexity?", *International Review of Public Administration*, 18(2), 1-8.

- Köseoğlu, Ö., M. Z. Sobacı (2015), "Kamu Yönetimi Kuramının Geleceği: Yeni Kamu İşletmeciliğinden Hibritleşmeye Doğru", içinde Ö. Köseoğlu, M.Z. Sobacı (eds.), Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları: Yeni Kamu İşletmeciliği ve Ötesi, Bursa: Dora Yayıncılık, 297-314.
- Larsen, G. L. (2015), "Forging Vertical and Horizontal Integration in Public Administration Leadership and Management", in D.F. Morgan, B.J. Cook (eds.), New Public Governance: A Regime-Centered Perspective, New York: Routledge, 125-138.
- Levy, R. (2010), "New Public Management: End of an Era?", Public Policy and Administration, 25(2), 234-240.
- Lorenz, C. (2012), "If You're so Smart, Why are You under Surveillance? Universities, Neoliberalism, and New Public Management", Critical Inquiry, 38(3), 599-629.
- Lynn, L. E. (2001), "The Myth of the Bureaucratic Paradigm: What Traditional Public Administration Really Stood For", Public Administration Review, 61(2), 144-160.
- Manning, N. (2001), "The Legacy of the New Public Management in Developing Countries", International Review of Administrative Sciences, 67(2), 297-312.
- Maor, M. (1999), "The Paradox of Managerialism", Public Administration Review, 59(1), 5-18.
- McConnell, A. (2018), "Rethinking Wicked Problems as Political Problems and Policy Problems, Policy & Politics, 46(1), 165-180.
- Mongkol, K. (2011), "The Critical Review of New Public Management Model and its Criticisms Research", Journal of Business Management, 5(1), 35-43.
- Morgan, D.F., B.J. Cook (Eds.) (2015), New Public Governance: A Regime-Centered Perspective, New York: Routledge.
- Osborne, S. P. (2006), "Editorial: The New Public Governance", Public Management Review, 8(3), 377-387.
- Osborne, S. P. (Ed.) (2010), The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance, London: Routledge.
- Park, S. E. (2018), "The Role of Staff with Lived Experience in the Co-Production of Substance Use Disorder Treatment Services", in T. Brandsen, T. Steen, B. Verschuere (eds.), Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services, New York: Routledge, 96-98.
- Pestoff, V., T. Brandsen, B. Verschuere (Eds.) (2012), New Public Governance: A Regime-Centered Perspective The New Public Governance, the Third Sector and Co-Production, New York: Routledge.
- Peters, B. G. (2017), "What is so Wicked about Wicked Problems? A Conceptual Analysis and a Research Program", Policy and Society, 36(3), 385-396.
- Pierre, J., B. G. Peters (2005), Governing Complex Societies: Trajectories and Scenarios, New York: Palgrave Macmillan.
- Polidano, C. (1999), "The New Public Management in Developing Countries", Institute for Development Policy and Management (IDPM), University of Manchester, Working Paper No 13.
- Pollitt, C. (2015), "Wickedness will not Wait: Climate Change and Public Management Research", Public Money & Management, 35(3), 181-186.
- Pollitt, C. (2016), "Debate: Climate Change - the Ultimate Wicked Issue", Public Money & Management, 36(2), 78-80.
- Rittel, H. W. J., M. M. Webber (1973), "Dilemmas in a General Theory of Planning", Policy Sciences, 4(2), 155-169.
- Robinson, M. (2015), From Old Public Administration to the New Public Service: Implications for Public Sector Reform in Developing Countries, United Nations Development Programme: Global Centre for Public Service Excellence, Singapore.
- Savoie, D. J. (2006), "What is Wrong with the New Public Management?", in E.E. Otenyo, N.S. Lind (eds.), Comparative Public Administration: The Essential Readings, Oxford: Elsevier, 593-602.
- Scott, M. L., R. A. Cnaan (2018), "Religious Congregations and Poverty Alleviation in the Age of New Public Governance", De Gruyter: Nonprof Pol Forum, 8(4), 391-410.
- Sobacı, M. Z., Ö. Köseoğlu (2015), "Yeni Kamu Yönetişimi: Birlikte Üretmenin ve İşbirliğinin Teorik Çerçevesi", içinde Ö. Köseoğlu, M.Z. Sobacı (eds.), Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları: Yeni Kamu İşletmeciliği ve Ötesi, Bursa: Dora Yayıncılık, 231-248.

- Sørensen, E., J. Torfing (2015), "Enhancing Public Innovation through Collaboration, Leadership and New Public Governance", in A. Nicholls, J. Simon, M. Gabriel (eds.), *New Frontiers in Social Innovation Research*, Hampshire: Palgrave Macmillan, 145-169.
- Toonen, T. A. J. (1998), "Networks, Management and Institutions: Public Administration as 'Normal Science'", *Public Administration*, 76(2), 229-252.
- United Nations (2015), *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*, A/RES/70/1. sustainabledevelopment.un.org, Ac: 11.02.2021.
- Uzun, A. (2020a), "Bir Araştırma Nesnesi Olarak Habis Sorunlar ve Kamu Yönetimi Disiplini", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 663-676.
- Uzun, A. (2020b), "Kötü Huylu Problem Perspektifinden Covid-19 Pandemisi ile Mücadele Stratejileri: Teorik ve Pratik Bir Analiz", *Turkish Studies*, 15(4), 1193-1214.
- Vargas, C. M. (2015), "Building Capacity in Culturally Diverse Communities through Community Engagement in Hard Times", in D.F. Morgan, B.J. Cook (eds.), *New Public Governance: A Regime-Centered Perspective*, New York: Routledge, 111-124.
- Vinokur-Kaplan, D. (2018), "New Public Governance, Social Services, and the Potential of Co-Located Nonprofit Centers for Improved Collaborations", *De Gruyter: Nonprof Pol Forum*, 8(4), 445-464.
- Whitall, D., C. Thomas, S. Brink, G. Bartlett (2015), "Interest-Based Deliberative Democracy in Natural Resource Management", in D.F. Morgan, B.J. Cook (eds.), *New Public Governance: A Regime-Centered Perspective*, New York: Routledge, 169-179.
- Wiesel, F., S. Modell (2014), "From New Public Management to New Public Governance? Hybridization and Implications for Public Sector Consumerism", *Financial Accountability & Management*, 30(2), 175-205.
- Williams, B. N., D. Silk, H. Nobles, J. N. Harper (2018), "The Blue and You Police-Community Forum: Co-Production of a Community Conversation", in T. Brandsen, T. Steen, B. Verschuere (eds.), *Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services*, New York: Routledge, 223-225.
- Xu, R., Q. Sun, W. Si (2015), "The Third Wave of Public Administration: The New Public Governance", *Canadian Social Science*, 11(7), 11-21.